## تعدد مراجع تصمیم گیر در تجارت خارجی / چرا ۱۵۰۰ بخشنامه صادر شده؟

رسول کوهستانی پژوه مدیرکل گمرکات استان اصفهان

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای در مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۰ در دیدار تولیدکنندگان و فعالان اقتصادی: " از سال ۹۷ تا ۱۴۰۰، هزار و پانصد بخشنامه فقط درباره مسائل گمرکی صادر شده است.

عامل اصلی این مشکلات، صِرف تحریم نیست بلکه تصمیم‌گیری‌های غلط یا کم‌کاری‌ها، باعث بخش مهمی از مشکلات بوده است.

ایشان با اشاره به اهمیت و استفاده حداکثری ایشان از مشاوره‌های متخصصان و کارشناسان، گفتند همه مسئولان با بهره‌گیری از دیدگاههای صاحبنظران برای اجرای کامل توصیه‌های قبلاً بیان شده، همت کنند که هدایت، نظارت و حمایت از تولید به جای دخالت دولت، بهبود محیط کسب و کار، انضباط مالی، رفع موانع تولید، آسان‌سازی اخذ مجوز فعالیت‌ها، ایجاد پنجره واحد صدور مجوز، سیاست‌های تشویقی برای فعالیت‌های مولد، دانش‌بنیان کردن زنجیره تولید، مبارزه با فساد، حمایت از صنایع داخلی و مبارزه قاطع و بی‌رحمانه با قاچاق از جمله این توصیه‌ها است.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان نمونه، مشکل صدور بخشنامه‌های متعدد را مثال زدند و گفتند: از سال ۹۷ تا ۱۴۰۰، هزار و پانصد بخشنامه فقط درباره مسائل گمرکی صادر شده است. فعالان اقتصادی به کدام یک عمل کنند؟ اصلاً فرصت هست همه را بخوانند؟""

روزنامه تجارت در صفحه نخست روز ۲۸ مهر خود با تیتر «گمرک؛ بارانداز سومدیریت‌ها» نوشت: کالاهای دپو شده در انبارهای گمرک‌ها و بنادر به چالشی جدی برای اقتصاد تبدیل شده است. در حالی که مردم با بحران تورم و گرانی دست و پنجه نرم می‌کنند، کالاهای اساسی در گمرک‌ها فاسد می‌شود و به جای آنکه گره گشا باشد، به بحرانی تبدیل شده است. اگرچه روحانی رئیس دولت دوازدهم باره ها در هیأت دولت و نشست‌های ستاد اقتصادی تاکید کرده و دستور داده بود که هرچه سریع‌تر تکلیف کالاهای اساسی در انبارهای بنادر و گمرک‌ها مشخص شود، اما درگیری بین وزارتخانه‌های صمت، جهاد کشاورزی، اقتصاد، گمرک، اداره بنادر و بانک مرکزی پایانی نداشت به نوعی که در نتیجه درگیریهای لفظی و بازی‌های رسانه‌ای، بسیاری از کالاهای اساسی مورد نیاز مردم در بنادر و انبارها فاسد شد.

از آنجا که با روی کار آمدن دولت سیزدهم، بسیاری امید داشته و دارند که چالش‌ها به پایان برسد، شاهد بودیم که رئیس دولت سیزدهم در جلسه ستاد اقتصادی دولت فرمان ترخیص هرچه سریع‌تر کالاهای اساسی دپو شده در انبارهای بنادر و گمرک‌ها را صادر کرد. اگرچه به دنبال دستور رئیسی، سرعت ترخیص بسیاری از کالاها سرعت گرفته، اما همچنان برخی از کالاهای مورد نیاز مردم در انتظار تصمیم قطعی و قاطع دستگاه‌های دولتی است که نمونه آن را می‌توانیم در ماجرای یک میلیون و ۳۰۰ هزار سرم مشاهده کنیم.

از آنجا که کالاهای دپو از سوءمدیریت گذشت و رویکرد غرض ورزی شدت گرفته است، کمیسیون اقتصادی در مورد چرایی تأخیر چندماهه در ترخیص کالاهای اساسی مورد نیاز کشور بررسی جامعی انجام داد و پس از آنکه سوءمدیریت و کم کاری در این زمینه برای کمیسیون محرز شد، گزارشی تهیه و در صحن علنی برای دیگر نمایندگان خوانده شد که در نهایت نمایندگان با ۱۹۵ رأی موافق با ارجاع این گزارش به قوه قضائیه موافقت کردند."

اما برای بررسی چرایی این موضوع " گمرک؛ بارانداز سومدیریت‌ها" و " تعدد صدور بخشنامه ها " لازم است تا نگاهی به وظایف و جایگاه و نقش گمرک و علل و عوامل داشته باشیم.


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

گمرک جمهوری اسلامی ایران سازمانی دولتی تابع وزارت امور اقتصادی و دارایی است که به عنوان مرزبان اقتصادی کشور نقش محوری و هماهنگ کننده را در مبادی ورودی و خروجی کشور دارد و مسؤول اعمال حاکمیت دولت در اجرای قانون امور گمرکی و سایر قوانین و مقررات مربوط به صادرات و واردات و عبور(ترانزیت) کالا و وصول حقوق ورودی و عوارض گمرکی و مالیاتهای مربوطه و الزامات فنی و تسهیل تجارت است.

ایجاد مقررات گمرکی ساده و هماهنگ همواره مورد توجه کشورها و گمرکات بوده است.

گمرک بعنوان پل ارتباطی میان سیاستهای مالی و بازرگانی و بعنوان مهم ترین سازمان اثر گذاردر روند تجارت بین المللی،از اهمیت و حساسیت ویژه ای برخوردار است. اجرای مناسب برنامه ها و سیاست های مالی ، اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی دولت ، مستلزم سازمان گمرکی کارآمد ، موثر و هوشمند است.

تحولات حادث شده در یکی دو دهه اخیر ، موجب گردیده که وظایف و ماموریت های گمرکات کشورها از وظایف سنتی (تامین در آمد برای خزانه دولت و حمایت از صنایع و تولیدات داخلی ) بسیار فرا تر رفته و طیف وسیعی از الزامات ملّی و بین المللی در رابطه با مبادلات و تجارت خارجی را شامل گردد.

اجرای الزامات ملّی و بین المللی در جهت حفاظت از جامعه در قبال کالا ها و مواد زیان آور ، خطرناک و پرتو زا ، حفاظت های فرهنگی ، بهداشتی ، زیست محیطی ، رعایت استاندارد های ملّی ، حفاظت از سلامت اقتصادی و تجارت قانونمند از طریق مقابله با قاچاق کالا و مواد مخدّر .

کمک به تحقق اهداف دولت در جهت مبارزه با جرائم سازمان یافته فرا ملّی ، مبارزه با تروریسم و پولشویی و سایر اهداف توسعه ملّی ، از جمله مسائلی است که امروزه در ارتباط با وظایف و مأموریت های سازمانی گمرکات کشورها قرار دارد.

اینگونه الزامات با توجه به روند توسعه کشورها و مقتضیات ملّی و تحولات بین المللی ، حسب مورد اولویت و اهمیتی حیاتی یافته و سایر وظایف و مأموریت های گمرکات ، نظیر کسب در آمد برای خزانه در رده های بعدی قرار گرفته است.

امروزه بیش از هر زمان دیگری ، گمرک بعنوان مهمترین سازمان ناظر در زنجیره تجارت در کانون توجّهات سازمانها و موسسات بین المللی متعددی قرار دارد .

در سطح داخلی کشور ها نیز علاوه بر وزارت خانه ها و دستگاههای سیاست گذار در بازرگانی خارجی، سندیکا ها و انجمن های صنفی حمل و نقل، کارگزاران گمرکی، اتاق های بازرگانی، صاحبان صنایع، و سایر NGO ها و خدمت گیرندگان گمرک به مقررات و الزامات گمرکی حساس بوده و به آن توجه دارند.

دولت ها و سازمان های بین المللی توجه خود را به مساعدت هایی که گمرکات کشورها میتوانند در جهت حمایت از جامعه در مقابل تهدیدات فرا ملّی نمایند، معطوف نمودند.

ده ها کنوانسیون و معاهده بین المللی بمنظور ایجاد و یکسان سازی تسهیلات ، اعمال کنترل بر کالاهای خاص ، ساده و هماهنگ سازی رویه های گمرکی ، توسط سازمان ملل متحد و سایر سازمانهای بین المللی از جمله سازمان جهانی گمرک تدوین و به مرحله اجرا در آمده است از جمله می توان به کنوانسیون تجدیدنظر شده کیوتو اشاره نمود.

اما باید توجه داشت گمرک در انجام وظایف و مأموریت های خود همواره با دو الزام متضاد مواجه است:

۱– وظیفه اعمال کنترل ها،محدودیت ها و ممنوعیت های قانونی

۲ – وظیفه ایجاد تسهیلات قانونی و تسریع درترخیص کالا

الزام گمرک به اعمال همزمان دو وظیفه متضاد مذکور موجب گردیده که همواره این سازمان از جانب طیف های مختلف خدمت گیرندگان (ذینفعان) تحت فشار و انتقاد قرار گیرد.

باید توجه داشت در حال حاضر گمرک جمهوری اسلامی ایران با

- بیش از ۳۰ قانون و مقررات مرتبط با وظایف گمرک
- بیش از ۴۰ کنوانسیون و موافقت نامه‌های بین‌المللی گمرکی
- و بیش از ۴۵ وزارت خانه و دستگاه دولتی یا وابسته به دولت ، از طریق نظارت و اعمال کنترل و صدور مجوز و یا همکاری ، مستقیماً با گمرک (صادرات، واردات،ترانزیت) در ارتباط و تعامل قرار دارند .
- بیش از ۶۰ نهاد ، شورا ، کمیسیون ، کارگروه و وزارتخانه و سازمان در وضع قوانین و ضوابط ورود ، صدور و ترانزیت نقش دارند

**لذا گمرک اقداماتی در این راستا داشته تا بتواند این دو الزام را هم راستا نماید:**

## استقرار سامانه جامع گمرک و پنجره واحد تجارت فرامرزی

با استقرار سامانه جامع گمرکی و پنجره واحد همزمان ، اصلاح فرآیند ها، کاهش مراحل انجام تشریفات گمرکی ، تسریع در انجام تشریفات، کاهش زمان و هزینه های مترتب بر ورود و خروج کالا و برقراری ارتباط بین مراجعین (صاحبان کالا، صادر کنندگان و شرکت های حمل و نقل ترانزیتی) با گمرک به صورت الکترونیکی و عدم نیاز به حضور فیزیکی در گمرک و بکارگیری مدیریت هوشمند ریسک و سیستم انتخاب مسیر انجام شد.

بیش از ۹۵درصد فعالیت های تجارت خارجی کشور از این طریق انجام گرفته ومراجعین گمرک بدون نیاز به حضور فیزیکی در گمرک، به صورت الکترونیکی اظهارنامه و اسناد لازم را به گمرک اظهار و مراحل کارشناسی خود را از طریق پنجره واحد پیگیری می نمایند. تمامی این مراحل به صورت کاملاً الکترونیکی صورت گرفته و ذخیره اسناد در پرونده الکترونیک انجام می شود.

راه اندازی پنجره واحد تجاری فرامرزی تعامل با سازمان های همجوار و مجوز دهنده و تبادل اطلاعات با سازمان های مذکور در قالب پنجره واحد تجاری امکان انجام کنترل ها با سرعت و دقت بالا هم برای گمرک و هم برای سازمان ها فراهم شده است.


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

**اما گمرک به همین هم بسنده نکرده است و ضمن شناسایی فعالان مجاز اقتصادی ، تسهیلات گمرکی ویژه ای در ارزیابی کالاهای صادراتی و وارداتی به واحدهای تولیدی ارائه نموده است**

- ارزیابی کالای صادراتی در محل واحد تولیدی و محل مورد درخواست صادرکننده
- ارزیابی کالای صادراتی و وارداتی بدون تخلیه در انبار گمرک ( در محوطه های گمرکی )- حمل یکسره
- ارزیابی کالای صادراتی بر روی کامیون و در پایانه ها
- ارزیابی کالاهای وارداتی در محل واحد تولیدی
- دریافت ضمانت نامه جهت ترخیص کالا
- ترخیص نسیه و....

**همچنین گمرک برای سایر اشخاص حقیقی و حقوقی تسهیلاتی در نظر گرفته که هر ساله در قالب بسته های حمایتی به واحدهای تولیدی ، واردکنندگان و صادرکنندگان ارائه می نماید.**

با این همه تسهیلات اعطایی وکاهش فرآیندها و اصلاح آنها و بکارگیری سامانه های مختلف همچنان از هفتاد خان گمرک صحبت می شود؟

آیا گمرک می تواند به سایر سازمانها مجوز دهنده که بیش از ۴۵ سازمان می باشند و در فرآیند ترخیص نقش دارند دستور دهد ؟

آیا گمرک می تواند به بیش از۶۰ نهاد ، شورا ، کمیسیون ، کارگروه و وزارتخانه و سازمان که در وضع قوانین و ضوابط ورود ، صدور و ترانزیت نقش دارند امر و نهی کند ؟

طبق ماده۳ قانون امور گمرکی وظایف و اختیارات گمرک ایران به شرح ذیل است:

الف ـ اعمال سیاستهای دولت در زمینه صادرات و واردات و عبور کالا

ب ـ تشخیص و وصول حقوق ورودی و سایر وجوه قابل وصول قانونی توسط گمرک ایران

پ ـ انجام تشریفات قانونی ترخیص و تحویل کالا به صاحب یا نماینده قانونی وی و بررسی اسناد ترخیص به منظور احراز صحت شرایط ترخیص و وصول کسر دریافتی یا استرداد اضافه دریافتی

ت ـ کنترل و نظارت بر امر عبور کالا از قلمرو کشور

ث ـ اجرای قوانین و مقررات مرتبط با بازارچه های مرزی، مرزنشینان و پیله وران

ج ـ اعمال مقررات گمرکی درباره معافیتها و ممنوعیتها در بخشهای صادرات قطعی، صادرات موقت، واردات قطعی، واردات موقت، کران بری (کابوتاژ)، عبور داخلی کالا، انتقالی، معاملات پایاپای مرزی، فروشگاههای آزاد، بسته ها و پیکهای سیاسی و پست بین الملل

چ ـ اجرای قوانین و مقررات مربوط به تخلفات و قاچاق گمرکی، کالاهای متروکه و ضبطی

ح ـ پیش بینی و فراهم نمودن زیرساختهای مورد نیاز برای اجراء و استقرار سامانه ها، رویه ها و روشهای نوین همچون پنجره واحد در فعالیتهای گمرکی

خ ـ جمع آوری، تجزیه و تحلیل و انتشار آمار میزان واردات و صادرات کالا

ر ـ اتخاذ روشهای مناسب جهت هدایت و راهبری دعاوی حقوقی و قضائی در رابطه با امور گمرکی

ز ـ آموزش کارکنان و نظارت و انجام بازرسی اعمال و رفتار کارکنان گمرک، کشف تخلف و تقصیرات اداری آنان

ژ ـ بازرسی از واحدهای اجرائی گمرکی و نظارت برعملکرد آنها و ساماندهی کمی و کیفی مبادی ورودی و خروجی

س ـ رسیدگی و حل اختلافات ناشی از اجرای قانون و مقررات گمرکی فی مابین گمرک و صاحب کالا برابر قوانین و مقررات مربوطه

ش ـ گسترش ارتباطات بین المللی، انعقاد تفاهمنامه و موافقتنامه های گمرکی دو یا چندجانبه، عضویت و تعامل فعال با سازمانهای بین المللی و گمرکی با رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی و قوانین مربوطه

ص ـ رعایت توصیه های سازمان جهانی گمرک، قراردادهای بازرگانی و توافقنامه های منعقده یا پایاپای در چهارچوب قوانین و مقررات مربوطه

ض ـ رعایت مفاد قانون اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به منظور واگذاری امور غیرحاکمیتی گمرکی به بخشهای خصوصی و تعاونی

ط ـ استفاده از فناوریهای نوین و تجهیز اماکن گمرکی به ابزارهای پیشرفته جهت افزایش کارایی و بهبود انجام تشریفات گمرکی

ظ ـ تمهیدات لازم برای تسهیل امور تجاری، تشویق صادرات و گسترش عبور کالا

ع ـ تسهیل فرآیندهای گمرکی با هدف توسعه گردشگری

غ ـ انجام سایر وظایف گمرکی به موجب این قانون و یا سایر قوانین و مقررات

با توجه به وظایف و مسئولیت های گمرک جمهوری اسلامی ایران، این واقعیت آشکاراست که گمرک ایران نه تنها به لحاظ تشکیلاتی وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی است بلکه با توجه به نقش مهمی که جنبه های گوناگون سیاسی، فرهنگی، اجتماعی وحفاظت جامعه دارد، این سازمان را در زمینه ها و موارد عدیده ای به وزارتخانه ها و سازمان های مختلف مربوط می نماید. ذیلاً اهم این موارد اشاره می شود:

- تامین بخش قابل توجهی از درآمدهای عمومی دولت، گمرک جمهوری اسلامی ایران را به وزارت امور اقتصادی و دارایی؛
- اجرای قوانین و مقررات صادرات و واردات ، این سازمان را به وزارت صمت ؛
- نظارت و دخالت فعال در امر ترانزیت کالا، آن را به وزارت راه و ترابری (و زیرمجموعه های تخصصی این وزارتخانه )؛
- حضور گسترده و پیگیر در امر مبارزه و کشف قاچاق کالا و مواد مخدر، این سازمان را به دستگاه های گوناگون (نظیر وزارت کشور، نیروی انتظامی، قوه قضاییه و ستاد مبارزه با مواد مخدر، ستاد مبارزه با قاچاق کالا ارز و ... )؛
- عضویت درسازمان ها و تشکیلات اقتصادی منطقه ای و بین المللی، کنوانسیون های تخصصی جهانی و همچنین انعقاد موافقتنامه ها و یادداشت های تفاهم دو یا چند جانبه با گمرکات دیگر کشورها، عرصه فعالیت گسترده و متنوع گمرک ایران را به وزارت امور خارجه مرتبط می سازد.


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

علاوه موارد ذکر شده، نقش گمرک در حمایت از تولیدات داخلی از طریق اعمال تعرفه های حمایتی، آن را به وزارتخانه هایی از قبیل صمت، جهاد کشاورزی و همچنین تامین بهداشت عمومی جامعه از طریق اعمال قرنطینه و نظارت بر استانداردهای ملی و بین المللی بهداشتی، این سازمان را به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان استاندارد و همچنین اعمال مقررات ارزی آن را به سیستم بانکی و بانک مرکزی مربوط می نماید.

مثال هایی که درمورد زمینه های فعالیت و شرح وظایف گمرک جمهوری اسلامی ایران آورده شد موید آن است که این سازمان دارای نقش و جایگاهی ملی و فرابخشی در عرصه اقتصاد و تجارت کشور می باشد.

اهمیت نقش فرابخشی گمرک در زمینه های مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، بهداشتی و حفاظت از سلامت جامعه در مقابل کالاهای خطرناک و زیان آور، مقابله با جرایم سازمان یافته بین المللی و.. باعث گردیده که گمرک ایران با سازمان ها، وزارتخانه ها متعددی و حتی با شرکت های حمل و نقل بین المللی و ...کارگزاران گمرکی در ارتباط بوده واز طرفی دستگاه های گوناگونی از جنبه های فوق الذکر بر واردات و صادرات و ترانزیت کالا ها از طریق مبادی رسمی و گمرکی دخیل هستند یا نظارت می نمایند.

برای نشان دادن گستردگی و تعدد وزارتخانه ها و سازمان هایی که بنا به دلایل مختلف قانونی ، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، بهداشتی و غیره در تجارت خارجی کشور و امور گمرکی ذی مدخل هستند و نقش و جایگاه آنها ، فهرست این نهادها و سازمان ها و .. به شرح ذیل قابل احصاء می باشد:

| نهادها / سازمانها و مراجع مرتبط با تجارت | | |
|---|---|---|
| ردیف | نام سازمان / نهاد | شرح / نقش |
| ۱ | مجلس شورای اسلامی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات و ممنوعیت ها و محدودیت و تعیین حقوق گمرکی و عوارض و مالیات قابل وصول و ... |
| ۲ | هیات وزیران | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات و ممنوعیت ها و محدودیت وتعیین سود بازرگانی و .. |
| ۳ | ستاد ملی مقابله با کرونا | وضع ضوابط و شرایط مقابله با کرونا - پیشنهاد محدودیت ها و منوعیت های واردات و صادرات |
| ۴ | شورای اقتصاد | تعیین ضوابط و شرایط صادرات کالاهای دارای یارانه مستقیم و خام و میزان عوارض |
| ۵ | شورای عالی توسعه صادرات غیر نفتی | وضع مقررات صادرات غیر نفتی و بسته حمایتی |
| ۵ | شورای عالی فنآوری | وضع ضوابط فنآوری اطلاعات و ارتباطات بین دستگاهها و سامانه ها |
| ۶ | شورای عالی امنیت ملی | وضع ضوابط و شرایط مقابله با تحریم |
| ۷ | شورای عالی هماهنگی اقتصادی دولت | وضع ضوابط و شرایط واردات و صادردات و ... |
| ۸ | شورای ساماندهی مبادلات مرزی استان | نظارت بر مبادلات مرزی و صدور مجوز انتقال کالاهای مبادلات مرزی به سایر استان ها |
| ۹ | شورای عالی هماهنگی ترابری کشور | وضع مقررات و شرایط استفاده از وسائل نقلیه خارجی |
| ۱۰ | شورای عالی بیمه | ابلاغ و تصویب ضوابط صدور بیمه نامه ها |
| ۱۱ | شورای مبارزه با مواد مخدر | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات و ممنوعیت ها و محدودیت های پیش سازهای مواد مخدر و صدور مجوز |


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

| | | |
|---|---|---|
| ۱۲ | شورای پول و اعتبار | تعیین ضوابط و شرایط و ممنوعیت ها و محدودیت های ورود و صدور فلزات گرانبها و نیمه گرانبها و ارز |
| ۱۳ | ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات و ممنوعیت ها و محدودیت های کالاها بالاخص فرآورده های نفتی و لوازم خانگی و .... |
| ۱۴ | شورای عالی انفورماتیک / شورای عالی فضای مجازی | واردات نرم افزار |
| ۱۵ | شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی | رفع موانع تولید و تجارت با بررسی مقررات و بخشنامه ها و دستورالعمل ها |
| ۱۶ | ستاد تسهیل و رفع موانع تولید | رفع موانع تولید با بررسی مقررات و بخشنامه ها و دستورالعمل ها |
| ۱۷ | ستاد تنظیم بازار | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات و ممنوعیت ها و محدودیت های و وضع ضوابط و شرایط تنظیم بازار |
| ۱۸ | دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و ویژه | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها در مناطق آزاد و ویژه |
| ۱۹ | معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری | مقررات و ضوابط حمایتی شرکت های دانش بنیان و صدور مجوز |
| ۲۰ | سازمان بر نامه و بودجه | تعیین ضوابط و شرایط صادرات / واردات و میزان عوارض در لوایح بودجه |
| ۲۱ | وزارت امور اقتصادی ودارایی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و فهرست خیریه ها ، معافیت ها و ... بر اساس قانون امور گمرکی و قانون مقررات صادرات و واردات و قانون بودجه – هیات مقررات زدایی و بهبود محیط فضای کسب و کار |
| ۲۲ | وزارت صمت / توسعه تجارت | ابلاغ مصوبات و بخشنامه ها / عضو بسیاری از کمیسیونها تصمیم ساز/ تعیین ضوابط و محدودیت ها و ممنوعیت های بخش تجارت |
| ۲۳ | وزارت صمت / معاونت صنایع | تعیین ضوابط و محدودیت ها و ممنوعیت های بخش صنعت / عضو بسیاری از کمیسیونها تصمیم ساز/ صدور معافیت |
| ۲۴ | وزارت صمت / معاونت معادن | تعیین ضوابط و محدودیت ها و ممنوعیت های بخش معدن / عضو بسیاری از کمیسیونها تصمیم ساز/ صدور معافیت |
| ۲۵ | کمیسون ماده یک قانون مقرران صادرات و واردات | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات و مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... و مجوز واردات کالای مستعمل |
| ۲۶ | سازمان حمایت تولید کنندگان و مصرف کنندگان | تعیین مابه التفاوت کالاهای مشمول و مجوز واردات و صادرات |
| ۲۷ | شرکت بازرگانی دولتی ایران | صدور مجوز یا نظارت بر صادرات / واردات کالاهای اساسی |
| ۲۸ | مرکز ملی شماره گذاری کالا و خدمات | ارائه و صدور شناسه کالا / ایران کد |
| ۲۹ | بانک مرکزی | تعیین ضوابط تخصیص و تامین ارز مورد نیاز واردات / نظارت بر صادرات و واردات طلا و نقره و ارز / نظارت بر تعهدات ارزی صادرات |
| ۳۰ | بانک های عامل | اجرای ضوابط تخصیص و تامین ارز مورد نیاز واردات و .. ابلاغی بانک مرکزی – صدور کد رهگیری بانک |
| ۳۱ | صندوق ضمانت صادرات ایران | صدور انواع بیمه نامه و ضمانت های اعتباری صادرات |
| ۳۲ | وزارت علوم ،تحقیقات و فناوری | مجوز ترخیص کتاب و نشریات خارجی / ارز دانشجویی |
| ۳۳ | سازمان ثبت اسناد و املاک کشور | دریافت اطلاعات مربوط به صاحبان کالا و وکالت نامه ها و ثبت برند و تغییرات اساسنامه و ..و اطلاعات هویتی صاحبان کالا |
| ۳۴ | سازمان ثبت احوال کشور | دریافت اطلاعات سجلی و هویتی |
| ۳۵ | وزارت کشور | اعلام مرزهای مجاز زمینی ، دریایی ، هوایی / امور اتباع خارجی |


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

| | | |
|---|---|---|
| ۳۶ | وزارت جهاد کشاورزی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... محصولات کشاورزی/ صدور معافیت ماشین آلات کشاورزی |
| ۳۷ | سازمان دامپزشکی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... و مجوز دهنده مرتبط با دام و محصولات دامی |
| ۳۸ | شرکت شیلات ایران | تعیین ضوابط و شرایط و ممنوعیت ها و محدودیت های واردات و صادرات و مجوز دهنده |
| ۳۹ | موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال | تعیین ضوابط و شرایط و ممنوعیت ها و محدودیت های واردات و صادرات و مجوز دهنده |
| ۴۰ | سازمان جنگل ها ومراتع و آبخیز داری | تعیین ضوابط و شرایط و ممنوعیت ها و محدودیت های واردات و صادرات و مجوز دهنده |
| ۴۱ | موسسه تحقیقات آب و خاک | تعیین ضوابط و شرایط و ممنوعیت ها و محدودیت های واردات و صادرات و مجوز دهنده |
| ۴۲ | سازمان حفظ نباتات | تعیین ضوابط و شرایط و ممنوعیت ها و محدودیت های واردات و صادرات و مجوز دهنده |
| ۴۳ | شرکت پشتیبانی اموردام کشور | تنظیم بازار خوراک دام و طیور و.... |
| ۴۴ | سازمان چای کشور | ساماندهی و نظارت بر واردات و صادرات چای - کنترل یا ارزیابی داخلی بودن چای |
| ۴۵ | بیمه ها | صدور بیمه نامه ها بر اساس ضوابط ابلاغی شورای عالی بیمه |
| ۴۶ | وزارت امور خارجه - مرجع ملی کنوانسیون سلاح شیمیایی | نظارت بر اجرای کنوانسیون های بین المللی و مجوز دهنده و نظارت بر واردات و صادرات مواد مورد مصرف در سلاح های شیمیایی و ... |
| ۴۷ | سازمان ملی استاندارد | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات و استاندارد کالا ها و مجوز دهنده |
| ۴۸ | سازمان حفاظت محیط زیست | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... و مجوز دهنده مرتبط با محیط زیست |
| ۴۹ | وزارت بهداشت / غذا و دارو | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و ....و مجوز دهنده مرتبط با غذا و دارو |
| ۵۰ | وزارت بهداشت / تجهیزات پزشکی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... و مجوز دهنده مرتبط با تجهیزات پزشکی |
| ۵۱ | سازمان انرژی اتمی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... و مجوز دهنده جهت ورود و ترخیص کالاهای مرتبط با انرژی اتمی / پرتو زا |
| ۵۲ | سازمان امور مالیاتی | ابلاغ و تعیین معافیت از مالیات بر ارزش افزوده و عوارض و ... و وصول مالیات علی الحساب / توقیف اموال |
| ۵۳ | وزارت راه و شهر سازی | مجوز حمل بالای ۵۰۰ تن ناوگان خارجی |
| ۵۴ | سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای | وصول عوارض ۱۰ درصد حمل ناوگان خارجی / مجوز واردات کامیون مستعمل / صدور مجوز شرکت حمل و نقل بین المللی |
| ۵۵ | وزارت نفت | صدور مجوز صادرات فرآورده های نفتی |
| ۵۶ | شرکت ملی پتروشیمی | صدور مجوز صادرات فرآورده های پتروشیمی -اوره |
| ۵۷ | شرکت گاز | صدور مجوز صادرات فرآورده های گازی- گوگرد |


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

| | | |
|---|---|---|
| ۵۸ | سازمان بهینه سازی سوخت | تعیین ضوابط و شرایط واردات و ممنوعیت ها و محدودیت های واردات خودرو و مجوز دهنده |
| ۵۹ | سازمان تربیت بدنی | تعیین ضوابط و شرایط و صدور مجوز واردات برخی اقلام تربیت بدنی / موتورسیکلت ۲۵۰ سی سی به بالا |
| ۶۰ | سازمان ملی بورس - رینگ صادراتی بورس | صدور حواله صادراتی بورس و انرژی |
| ۶۱ | سازمان میراث فرهنگی و گردشگری | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... و مجوز دهنده مرتبط با میراث فرهنگی |
| ۶۲ | کانون جهانگردی و اتومبیل رانی ج.ا.ایران | صدور دفترچه کارنه دوپاساژ / مجوز خروج خودرو بالای ۳۰ سال / صدور پلاک و گواهینامه بین المللی |
| ۶۳ | وزارت اطلاعات | صدور مجوز واردات و صادرات اقلام مرتبط |
| ۶۴ | وزارت دفاع | صدور مجوز واردات و صادرات و معافیت اقلام دفاعی |
| ۶۵ | وزارت فنآوری اطلاعات و ارتباطات | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... و مجوز دهنده مرتبط با فناوری ارتباطات |
| ۶۶ | سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و.. و مجوز دهنده |
| ۶۷ | شرکت دخانیات کشور | نظارت و صدور مجوز واردات و صادرات توتون و تنباکو و سیگار |
| ۶۸ | وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و پیشنهاد مآخذ تعرفه و ایجاد و حذف ردیف تعرفه و .... محصولات چاپی و مرتبط |
| ۶۹ | بنیاد ملی بازی های رایانه ای | مجوز واردات و صادرات اقلام دیجیتالی حاوی بازی های رایانه ای |
| ۷۰ | کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان - وزارات آموزش و پرورش | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات ، ممنوعیت ها و محدودیت ها و مجوز دهنده اسباب بازی |
| ۷۱ | سازمان ملی فرش / دستباف | تعیین ضوابط و شرایط واردات و صادرات فرش دستباف |
| ۷۲ | وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی | کارنامه شغلی در خارج |
| ۷۳ | اتاق بازرگانی ، صنایع ، معادن و کشاورزی ایران | صدور کارت بازرگانی / صدور گواهی مبدا / کارنه تیر و ATA و .. |
| ۷۴ | اتاق تعاون | صدور کارت بازرگانی |
| ۷۵ | اتاق اصناف | صدور مجوز نمایندگی |
| ۷۶ | سازمان مناطق آزاد و ویژه ... | مرجع تحویل گیرنده کالا |
| ۷۷ | سازمان بنادر و دریانوردی | مرجع تحویل گیرنده کالا |
| ۷۸ | شرکت انبارهای عمومی ایران | مرجع تحویل گیرنده کالا / طرف قرارداد با گمرک ایران |
| ۷۹ | شرکت ملی پست جمهوری اسلامی ایران | ارسال و دریافت بسته های پستی / مرجع تحویل گیرنده کالا / مجوز دهنده تمبر و علائم پستی و پاکت |
| ۸۰ | سازمان اموال تملیکی | مرجع تحویل گیرنده کالا - کالای قاچاق / متروکه / ضبطی |
| ۸۱ | شرکت های حمل و نقل بین المللی جاده ای | صدور ترخیصیه / صدور بارنامه حمل و حمل و نقل |
| ۸۲ | شرکت های کشتیرانی بین المللی | صدور ترخیصیه / صدور بارنامه حمل و حمل و نقل |
| ۸۳ | شرکت راه آهن ج .ا.ایران | صدور ترخیصیه / صدور بارنامه حمل و حمل و نقل |


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

| | | |
|---|---|---|
| ۸۴ | شرکت های هواپیمایی | صدور ترخیصیه / صدور بارنامه حمل و حمل و نقل |
| ۸۵ | نیروی انتظامی / پلیس امنیت اقتصادی | استقرار در عمده مبادی ورودی و خروجی و نظارت بر ورود و خروج کالا / استقرار در گلوگاهها |
| ۸۶ | گمرک جمهوری اسلامی ایران و گمرکات اجرایی | مجری همه قوانین ، بخشنامه ها و دستورالعمل های صادره توسط مراجع فوق بعلاوه قانون امور گمرکی و کنوانسیونها و موافقت نامه ها و .... |
| ۸۷ | مرکز آمار ایران | تبادل اطلاعات آماری |
| | | |
| **واحدهای نظارتی** | | |
| **ردیف** | **نهاد / سازمان** | **شرح** |
| ۱ | قوه قضائیه | احکام اجرایی / دستور مرجع قضایی / مصوبات |
| ۲ | سازمان بازرسی کل کشور | بازرسی و نظارت / پیشنهادات لازم الاجرا در حکم قانون |
| ۳ | دیوان عدالت اداری | ابطال مصوبات و بخشنامه ها / آرای هیات عمومی |
| ۴ | دیوان محاسبات کل کشور | نظارت مالی و بودجه ای و ... |
| ۵ | کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شورای اسلامی | بازرسی و تحقیق و تفحص و پیشنهادات لازم الاجرا |
| ۶ | وزارت اطلاعات | |
| ۷ | اطلاعات سپاه | |

با توجه به فهرست بلند بالا و طویل نهادها و سازمانها و ... دخیل در امر تجارت و امور گمرکی نقش گمرک ظاهراً به لحاظ ارتباطات پر رنگ تر می شود اما برخلاف تصور نقش گمرک در فرآیند تجارت خارجی و واردات و صادرات و ترانزیت کالا کم رنگ شده و بسیاری از این سازمانها تا زمانی که مجوز ورود و ترخیص صادر ننمایند کالا نمی تواند از گمرک ترخیص شود.

همانگونه که می دانیم بر اساس ماده ۳۸ قانون امور گمرکی خروج کالا از اماکن گمرکی مستلزم انجام تشریفات گمرکی است همچنین طبق ماده۷۱آئین نامه اجرایی قانون امور گمرکی ورود قطعی کالا مستلزم اخذ **تمامی مجوزهای لازم** طبق قوانین و مقررات مربوط و پرداخت حقوق ورودی می‌باشد.

گمرک در اجرای مقررات گمرکی اعم از آیین‌نامه‌های اجرائی، دستورالعملها و بخشنامه‌هایی که نظارت یا اجرای آن به گمرک واگذار گردیده است پس از انجام تشریفات گمرکی و کنترل های گمرکی و اخذ مجوزهای ورود و ترخیص و کنترل آنها و دریافت حقوق ورودی اجازه ترخیص کالا را صادر می نماید و کالا از اماکن گمرکی خارج می شود.

گمرک در راستای وظایف و اختیارات خود و در جهت تسهیل گری با اصلاح فرآیندها و بکارگیری سامانه های گمرکی و استفاده از مدیریت ریسک در تشریفات گمرکی ، مدت زمان تشریفات و کنترل های گمرکی را به حداقل رسانده و با استفاده از پنجره تجارت فرامرزی و ارتباط سازمان های مجوز دهنده با گمرک ، فرآیند صدور مجوز را نیز تسهیل نموده است.


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

اما آیا وقت آن نرسیده است تا از تعدد مراجع تصمیم گیرنده و مراجع صدور مجوز شروع فرآیند تجارت خارجی ( کارت بازرگانی ) و مجوزهای ورود (ثبت سفارش ) و مجوزهای صدور و مجوز های ترخیص از گمرک کاسته شود؟

تا بهمن ماه سال جاری بیش از ۳۰۰ فقره بخشنامه در موضوعات گمرکی صادر و از طریق صمت به گمرک ایران جهت اجرا به گمرکات اجرایی کشور ابلاغ شده است.

بخشنامه های ابلاغ شده در سال های اخیر عمدتاً محدودیتی ( تعرفه ای ، مقداری ، اشخاص ، مدت دار ، مجوزی ، عوارضی و .. ) یا ممنوعیتی بوده است و به ندرت می توان در بخشنامه های صادره توسط مرجع ذیربط تسهیل گری را مشاهده نمود.

مقام معظم رهبری سال ۱۴۰۰ را سال تولید ، پشتیبانی ها و مانع زدایی نامگذاری نمودند اگر بخواهیم فقط موانع فرآیند قانونی تجارت را شناسایی نماییم لازم است تا این مراجع تصمیم گیرنده و مراجع صدورمجوز در فرآیند تجارت خارجی را شناخته و مورد بررسی قرار گیرند تا مراجع تصمیم گیرنده و مراجع مجوز دهنده تجمیع شوند.

مقررات زدایی و مانع زدایی بهترین پشتیبانی از تولید و تجارت خواهد بود. وجود بیش از ۶۰ نهاد و سازمان تصمیم گیر و تصمیم ساز و موثر در فرآیند تجارت خارجی که موجب تاثیر در تشریفات گمرکی و تاخیر و رسوب کالا می شوند جای بسی تعجب و تأثر دارد.

در هنگام رسوب کالا در گمرک و عدم ترخیص محمولات وارده و صادره این سازمانها در پشت دیوار گمرک پنهان هستند و تاخیر به دلیل بخشنامه های خلق الساعه و عدم صدور مجوز و... بنام گمرک ثبت و اعلام می شود در حالیکه گمرک مجری قوانین ، مقررات و بخشنامه های بیش از ۶۰ نهاد و سازمان دیگر است.

هر چند هیات مقررات زدایی مصوبات خوبی در خصوص مکلف شدن سازمان های مجوز دهنده به صدور مجوز ظرف ۷ روز کاری یا نمونه برداری واحد و ... داشته است اما تجربه نشان داده این مصوبات قابلیت اجرایی ندارند.

هر چند گمرک در سال های اخیر بعنوان یک تصمیم ساز در فرآیند تصمیم گیری نهادها و سازمانها دخالت نموده و در برخی موارد موجب تغییر مقررات و بخشنامه ها در جهت تسهیل و رفع موانع شده است اما بنظر میرسد لازم است تا مجلس شورای اسلامی در جهت تسهیل فرآیند تجارت و تولید و رفع موانع واحدهای تولیدی در تأمین مواد اولیه و پشتیبانی از تجارت قانونی و مقابله با قاچاق اقدام به تجمیع این نهادها و سازمانهای دخیل در امر تجارت و امور گمرکی نماید.

**لذا پیشنهاد می شود:**

۱- شورای عالی تجارت خارجی با عضویت معاون اول رئیس جمهور ، صمت ، بانک مرکزی ، وزارت بهداشت ، جهاد کشاورزی ، گمرک ، اتاق بازرگانی و تعاون ایجاد و هر گونه وضع و تغییر مقررات و ایجاد محدودیت ، ممنوعیت و افزایش یا کاهش


IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)

سود بازگانی و عوارض صادراتی و .. که به امر تجارت خارجی ( صادرات و واردات ) مرتبط می باشد صرفاً در این شورا تصمیم گیری و ابلاغ شود و اختیارات سازمانها و نهادهای تصمیم گیر و وضع کننده مقررات بطور مستقیم سلب گردد.

۲- ارتقاء جایگاه و نقش گمرک در بین سازمانها به معاون رییس جمهور

۳- سازمانهای مجوز دهنده از قبیل بهداشت ، استاندارد ، قرنطینه ، انرژی اتمی و غیره .. تجمیع و صرفاً سازمان ملی استاندارد متولی صدور مجوز های فوق جهت ترخیص گردد.

۴- مهلت صدور مجوز ترخیص توسط سازمان ملی استاندارد حداکثر ۷ روز کاری تعیین شود.

۵- در صورت عدم صدور مجوز ترخیص در مهلت مذکور ، گمرک اختیارات قانونی در ترخیص کالاهای وارداتی و صادراتی داشته باشد.

۶- با توجه مسئولیت سازمانها نسبت وظایف و تکالیف محوله و انجام آن در موعد مقرر ، جریمه مناسب ناشی از تاخیر در اعلام نظر و صدور مجوز تعیین و قانونی شود.

۷- مدیریت و فرماندهی واحد در مبادی رسمی صرفاً با گمرک باشد. ( اجرای ماده ۱۲ و ماده۲ و ۳ قانون امور گمرکی)

۸- نظارت بر مبادی ورودی و خروجی (مناطق آزاد و ویژه و مرزها) توسط گمرک باشد. (مستند به بند ت ماده ۳ قانون امور گمرکی ـ کنترل و نظارت بر امر عبور کالا از قلمرو کشور )

IRAN IMPEX



IRAN IMPEX
www.iranimpex.com @iranimpex (t.me/iranimpex)